

KÖNYVISMERTETÉSEK

Lithurgia – Krucsay Mihály munkács megyei kanonok 1793-ban készült munkája – Faksimile – Nyíregyháza 2003, [94] + XI p. ISBN 963 210 224 X

A magyar görög katolikus egyház tagjai évszázadokon keresztül kemény küzdelmet folytattak azért, hogy anyanyelvükön végezhesék a Szent Liturgiát és a szertartásokat. Mivel a történelmi Magyarországon éltek, ők maguk magyarok voltak, de egyházmegyéjük liturgikus nyelve nem a magyar volt, nem akarták, hogy oroszoknak, szlávoknak vagy románoknak, tartsák őket. Ezért előbb a magyar liturgikus nyelv engedélyezésének elérését, majd amikor belátták, hogy ezt nem kapják meg, önálló magyar egyházmegye felállításának elnyerését tüzték ki célul. Történelmi tény, hogy ez utóbbi csak 1912-ben sikerült, a Hajdúdorogi Egyházmegye felállításával, az előbbi viszont csupán hallgatólagosan lett elfogadva 1965. november 19-én, amikor Dudás Miklós püspök a római Szent Péter bazilikában teljes magyar nyelvű Szent Liturgiát végzett.

Ebbe a folyamatba illeszkedik be – alulról jövő kezdeményezésésként – a liturgikus fordításoknak a feltűnése, melyek csak kéziratban jelenhettek meg.

Az Aranyszájú Szent János Liturgiájának teljes magyar nyelvű szövegének legrégebbi változata Krucsay Mihály gálszécsi paróchustól maradt fenn. A fordítását 1793-ban készítette (amit két év múlva követett a második fordítás Kritsfalussi György munkájaként). Így tehát különleges és a magyar görög katolikus egyház számára rendkívül becses mű az, mely a jelen facsimile kiadás eredeti példánya. Egy kétszázötven éves kézirat liturgikus fordításnak a hasonmás kiadása! Valójában maga a mű huszonegy esztendővel fiatalabb, mert a tímári paróchus átírásában maradt fenn. A könyv egyedülálló jelentőségét azonban mégis az adja, hogy anyanyelvünkön ebben van a legelső ismert teljes Aranyszájú-liturgia szövegünk. Molnár Nándor nyelvészprofesszor a következőket írta róla: „A magyar liturgikus nyelviség szempontjából figyelmet érdemel talán az a megállapítás, hogy a fordítás magyar nyelvezete a Szatmár megyei

népi stílust tükrözi, vagyis annak a nyelvjárásnak módján készült, ahogyan a felső-tiszai és északkelet-magyarországi emberek beszéltek”.

Az eredeti művet eddig csak kevesen láthatták és tanulmányozhatták. Timkó Imre püspök féltő gondoskodással őrizte, majd halála után a Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola Könyvtárába került, ahol 2000-ben restaurálták is. Most látszott elérkezettnek az idő, a kétszázötödik évforduló kapcsán, hogy hasonló kiadásban megjelenessük, s így az érdeklődők közvetlen közletről is megismerhessék ezt a becses dokumentumunkat.

(Ivancsó István)

JÁNOS, I., *Ruszinok latin nyelvű panegyricusa II. Józsefhez, Nyíregyháza 2002, 72 p. ISBN 963 9385 26 3*

A Nyíregyházi Főiskola Ukrán és Ruszin Filológiai Tanszéke vezetőjének, Udvari István professzornak szerkesztésében roppant értékes és becses könyvecske látott napvilágot (*Studia Ukrainica et Rusinica Nyíregyháziensia 11. – Dimensiones Culturales et Urbanales Regni Hungariae 1.*). A könyvben János István publikálja Ilkovic Elek munkácsi kanonok dicsőítő, verses formában megfogalmazott beszédét, melyet abból az alkalomból írt, hogy II. József császár 1770-ben Munkácsra látogatott. A szöveget az eredeti latin nyelven és magyar fordításban is hozza. A kézirat véletlenül került elő, s éppen ezért nagy a jelentősége. Ugyanis azt igazolja, hogy a ruszin nép nem akart kulturálatlan maradni még abban a korban sem, amikor nagy volt az írástudatlanság. Ilkovic Elek nevét és költészetét mára elfeledték. A kis kötet viszont emléket állít neki. A panegyricus mellett helyet kap még benne ugyancsak latinul és magyarul az allegorikus gyászdal, amit abból az alkalomból írt, hogy az egyházmegye központját Munkácsról Ungvárra helyezték át. Végül azt a beszédet is tartalmazza a kötet, szintén két nyelven, amit 1773-ban írt Ilkovic, amikor Bradács János munkácsi püspök hazatért a görög katolikus püspökök bécsi értekezletéről. Ez utóbbit Hortoványi Jenő fordította le latinról magyarra.

A kis könyv Udvari István bevezetőjével, János István „Parnassus cecinit...” című, részletes és a háttérrel megvilágító tanulmányával komoly történelmi és irodalmi dokumentum. Igazolja azt, hogy a ruszin népben megvolt a törekvés a kulturális felemelkedésre.

Köszönet illeti az Ukrán és Ruszin Tanszéket, hogy maga is ápolja ezt a tevékenységet: immár a 39. kötet a kiadványai sorában!

(Ivancsó István)

**CSOMAI GÖRÖG KATOLIKUS EGYHÁZKÖZSÉG,
*Akathisztos könyv, Beregszász 2003, 511 p.***

Az akathisztoszoknak ilyen gyűjteménye eddig még nem látott napvilágot magyar nyelven. A határon túli magyarok, pontosabban egy görög katolikus egyházközség gondoskodott arról, hogy ne csak az Istenszülő (eredeti) akathisztoszát énekelhessék, valamint az annak mintájára készített akathisztoszok közül néhányat imádkozhassanak magyarul a híveink. Lakatos László atya – aki Hittudományi Főiskolánkon egy időben tanította is a liturgikus tantárgyakat – évtizedek óta gyűjti és fordítja ószlávból az akathisztoszokat. Ebben a kötetben negyvenötöt adott közre. A könyvre Szemedi János munkácsi megyéspüspök adta jóváhagyását, Szabó György irodaigazgató atya pedig kedves előszót írt hozzá.

A művet elméletileg négy részre lehet osztani. Az elsőbe az Úr Jézushoz szóló akathisztoszok tartoznak, a másodikba az Istenszülő, a harmadikba pedig a szentek tiszteletére készíttetek. Végül a negyedik egységbe az olyan himnuszok tartoznak, amelyeket a „különfélék” címmel lehet illetni. – Ez csak elméleti felosztás, mert a könyvben az egységek nincsenek sem szétválasztva, sem a tartalomjegyzékben jelezve. Csupán az anyag csoportosításából tűnik ez elő.

Teljesen egyet lehet érteni Szabó irodaigazgató úr ajánlásával: „Reméljük, hogy... magyar nyelvű híveink lelki előrehaladását és Isten nagyobb dicsőségét szolgálja” az akathisztoszos könyv kiadása.

(Ivancsó István)

